

HERMAN
REIJERS

Herman J. Reijers '86

EN FLYGANDE HOLLÄNDARE

Den gamla legenden om Den flygande holländaren, som ligger till grund för flera författares och kompositörers verk, kommer naturligt till mig då jag tänker på Herman Reijers.

**Det finns ett skepp som går och går,
men aldrig går i kvav;
kaptenen många hundra år
har drivit kring på hav
och svurit med förtivlans lust
på rorman vid hans ratt,
som ej kan köra upp på kust
i någon stormig natt.**

(Viktor Rydberg: Den flygande holländaren)

Inte så att han på sitt skepp var dömd att inte hitta hem. Jag tror, att han trots sin oro - minns att han under några år talade om att flytta till Irland - hittade hem. Det är det andra temat i legenden jag tänker på: Vart 7:e år fick holländaren en chans att gå iland och då hitta en kvinna, vars kärlek skulle befria honom från förbannelsen. Herman hittade hem, men hemmet för honom var kärleken, kärleken framför allt till kvinnan.

Kärlekstemat i Herman Reijers konst är påtagligt. Där finns oräkneliga kärlekspar i ömma scener, omfamningar, närhet. Lika oräkneligt många är kvinnoporträtten, klassiskt sköna men ibland groteskt fula, utlämnade till exploatering. Han älskade kvinnorna, han tog för sig av dem, men samtidigt tog han i sin konst ställning för kvinnorna, på samma sätt som han stod för solidaritet mot förtryckare var de än uppenbarade sig, krigsherrar eller arbetsgivare.

TECKNAREN

Det sägs ofta av konsthistoriker och andra auktoriteter att skulptörer också är duktiga tecknare där de visar sin känsla för volym och form. Michelangelo, Maillo, Rodin, Giacometti, Moore och hos ett otal andra skulptörer är bevis för att så är fallet. Herman är heller inget undantag från ett sådant påstående. De som känner hela hans produktion menar att det var just som tecknare han kommer allra bäst till sin rätt.

Utifrån ett hantverkskunnande som nöts in i ryggmärgen genom flera timmars modelltecknande låter Herman linjerna leka och kämpa sig fram på papperets vita yta. Några rena tunna linjeteckningar à la Matisse eller Ingres är det absolut inte fråga om. Nej, här rör det sig om grövre och kraftfulla linjer. "Livet för mig är svart eller vitt" sa Herman en gång och denna livsfilosofi kan man lätt återfinna i de uttrycksfulla teckningarna. Linjeföringen är virvlande snabb och kombineras ofta med stora sjok av djupsvarta fält. Det senare kan man nästan bara åstadkomma med en syntetisk kolkrita som Herman hade en speciell förkärlek för. I teckningarna får hans temperament fritt spelrum, det går fort och det finns något utrymme för tveksamheter. Svart eller vitt, välj sida och kämpa!

När så kolkritan blandas med den vackert röda sanguinekritan skapas ett gränsområde till måleriet och vad som uppstår är en poetisk skönhet vilken saknar motstycke i hans konstnärskap. Herman hade ju heller inte varit den mästare han var om han inte hade kunnat slå om till sina lyriska porträtt- teckningar. Linjernas uttrycksfullhet genomgår en metamorfos, ändrar karaktär och ger liv åt ett par sensuellt formade läppar eller smeker fram en ansiktsform. Varje teckning har alltså sin egen speciella karaktär vare sig det är tusch, kol eller blyerts.

Januari 2006
Bertil Bengtsson

Tekniskt rör det sig om en driven konstnär. Han var också under många år lärare i bild. Men det är inte teknik för sin egen skull. Tekniken är alltid hos Herman underställd idén. Han är aldrig estetiserande. Så som jag har uppfattat honom arbetar han uppfylld av spontanitet i ett intensivt tempo. Detta kan sägas gälla alla hans tekniska områden såväl måleriet som teckningen och skulpturen. Skall man inordna honom i ett fack ligger Cobra-gruppen närmast med sitt psykologiserande måleri.

Herman Reijers är en berättare när han utövar sitt konstnärskap. Ofta är det dramatiska händelser fulla av rörelse, ett myller, ibland med inslag av humor. Men oftare än humorn framträder fantastieriet på gränsen till vanmakt och gastkramning. Denna stämning dröjer kvar hos betraktaren, fortsätter att leva inom honom och ställer frågor som vill ha svar.

Fågelmänniskorna är ett tema som är typiskt för Herman Reijers. Oftast gör han människokroppar med fågelhuvuden. De gör ett starkt och skrämmande intryck. Vad sysslar de med? Vad tänker de på? Jag känner mig utanför, kan inte identifiera mig med dem.

Men ibland har fågelmannen försetts med vingar - Herman gör också bevingade människor (utan fågelhuvuden) - och då känner jag, att konstnärssanden flyger bort från vanmakt över jordelivet, bort från skattmasar och kronofogdar, bort från självet. I ett försöknings ljus lyfter vår flygande holländare till en bättre värld, till Fågel Fenix land, där det finns idel värme, kärlek, förståelse och förlåtelse. Det unnar vi honom.

Januari 2006
Barbro Järliden

HERMAN

REIJERS

1935 - 2001

Hermannus (Herman) Johannes Reijers föddes i Amsterdam den tjugofemte mars 1935. Pappan och morfadern var affärsmän och hade god kontakt med kulturlivet i staden. Herman växte upp i en borgerlig men radikal miljö. Under studietiden på gymnasiet, där även teckning, målning och skulptur fanns på schemat, väcktes hans konstnärrömmar. Herman ville bli skulptör mycket på grund av att det redan fanns en skulptör i slakten nämligen hans syssling Willem Reijers.

1952 sökte Herman till konstakademin i Amsterdam. Han kom in och med sina sjutton år var han den yngste eleven som dittills beretts plats vid akademien. Studierna varade i tre år. Det var dock inte lätt att leva på sitt konstnärskap och han insåg snart att han måste ta ett annat arbete för att kunna försörja sig och om möjligt få råd att gå ytterligare ett år på akademien. Av en kamrat lockades han att flytta till Sverige där det enligt ryktet gick att tjäna snabba pengar på skogsarbete. Efterfrågan på virke hade ökat dramatiskt i de nordiska länderna på grund av Koreakriget då de asiatiska länderna helt plötsligt inte kunde leverera något virke till Amerika. Sagt och gjort, 1954, flyttade Herman till Sverige utan någon plattform annat än några kompisar som redan befann sig i landet. Drömmen om de snabba pengarna gick snart upp i rök då det visade sig att arbetet var hårdare än han hade tänkt sig och dessutom inte alls så väl betalt som ryktet gjort gällande. Och det var ju konstnär han ville vara.

Fågelmänniskorna blev ett signum under många år och återkom sedan under hela hans skapande period. Dessa mytiska figurer i gränslandet mellan människa och rovdjur gav honom möjlighet att på ett tydligare sätt, än om han begagnat sig av vanliga människogestalter, skildra människans janusansikte av aggressivitet, brutalitet men också förmågan till en oreserverad och osentimental kärlek.

I målningarna träder Hermans snabba och reflekterande temperament fram i full dager. Målningarna sprakar ofta av energi under 70- och 80-talen och kan ibland liknas vid visuella orkaner för ögat. Färgerna bokstavligen slåss om herraväldet på duken. Men så såg det inte ut på 60-talet då hans måleri var estetiskt, mörkt, tungt och allvarligt. Under 90-talet stegrades färgtemperaturen ytterligare ibland så mycket att motiven drunknade i de skärande kontrasterna.

Det berättande inslaget intog en central roll i målningarna. Ofta handlar det om människor i olika situationer. Vanliga teman är relationen mellan man och kvinna. Här finns kärleken, svartsjukan och de ömsinta bilderna av kärleksparen. Sexualiteten är skildrad med både allvar och en humoristisk glimt. Andra teman hämtas ur de grekiska myterna och han återkom ofta till Ikaros och Daidalos som motiv. Alla dessa myter ger stoff till att spegla olika schatteringar av mänsklig aktivitet.

Herman hamnade i Karlstad där han snabbt etablerade sig i det kulturella etablissemanget. Han fick kontakt med dåvarande chefen på Värmlands Museum, som hjälpte till att ordna utställningar. Först blev det en visning på stadshotellet och sedan en utställning på Värmlands Museum 1957.

Det var en stor omställning att komma från storstaden Amsterdam och flytta till det lilla Karlstad och när Herman fick frågan om han nu inte hade hamnat i konstens utmarker svarade han:

” Visst, visst o, ja! Det dröjde länge innan jag insåg att man måste nalkas konsten med stor ödmjukhet och värdesätta efter givna förutsättningar. Jag fann fina kvaliteter och poetisk känsla särskilt hos flera i den äldre generationen.”

Att konstnären måste kämpa som alla andra i samhället var en grundinställning hos Herman och den kämpaandan hjälpte honom under de kommande mycket arbetsamma åren. Genom diverse arbeten dels inom reklambranschen och dels inom restaurangnäringen, lyckades han överleva ekonomiskt. Han hade nu stadgat sig i Värmland skaffat en fru och hade flera barn. Familjeförhållandena ställde nya högre krav på ekonomin. För att klara de nya försörjningskraven tar han en tjänst som bildlärare i Forshaga och sedan ett teckningslärare jobb i Grums.

Läraryrket passade honom väl och när han 1976 fick ett erbjudande av Evert Lundberg, rektorn på Estetiska Folkhögskolan Kyrkerud i Årjäng, tackade han snabbt ja. Han undervisade i teckning, målning, skulptur och konsthistoria.

Tjänsten på Kyrkerud behöll han ända till 1997. Trots alla arbeten vid sidan om lyckades Herman utveckla och fördjupa sitt eget konstnärskap och bli en av de ledande konstnärerna i länet.

SKULPTÖREN

Värmland har i varje århundrade kunnat presentera skulptörer av stor dignitet. Johan Niclas Byström var den dominerande gestalten under slutet av 1700-talet. En liknande position uppehöll Christian Eriksson under 1800-talet och Herman Reijers kan aspirera på att vara en av de stora skulptörerna under 1900-talet.

Hans arbeten i det offentliga rummet är minst sagt många och på flera orter i Värmland möter vi hans skulpturer.

Herman försökte i alla sina skulpturer tänka sig in i situationen och ge dem en allmän humanistisk touche. Det kan gälla undervisningen, vårt bosättande, vår kamp i tillvaron eller något annat allmänmänskligt. Skulpturerna i det offentliga rummet tillhör allmänheten och är en fysiskt påtaglig del i deras liv. Denna sociala dimension genomsyrar också Hermans sätt att låta sina skulpturer leva sitt liv mitt ibland människorna. Ett belysande exempel är "Sola I Karlstad" som står mitt emot Christian Erikssons skulptur av "Karl IX". Den senares skulptur är placerad på en hög sockel med vasaättens insignier. Högt ovanför folket tronar kungen högre draget med stadsbrevet. Hermans staty däremot står på en liten sockel nästan på marken mitt ibland folket. Hennes enda attribut är förklädet och serveringshandduken. "Sola" som hon kort och gått kallas, är också en hyllning till den vanliga men stolta människan. Skulptören låter helt enkelt hennes kroppsspråk tala om vem hon är. Hon är en arbetande och självständig kvinna med skinn på näsan. Den spänstiga kroppen berättar om en stolthet och inre styrka. En förebild om man så vill för de kommande yngre generationerna av kvinnor.

MÅLAREN

Politiskt engagemang, intresset för människans psyke med avstamp i psykoanalysen och närheten till de eviga myterna från Grekland och lika så bibeln kan gälla som innehållsdeklaration för hans hela konstnärskap.

Cobra-gruppen var en konstnärssammanslutning med intresse för just primitivkonst, psyket och engagemang i samhällsfrågor. Grupperingen var otvivelaktigt en stor inspirationskälla för Herman. Karel Appel, Constant A. Nieuwenhuys och Lucebert var ju också holländare vilket säker bidrog till att han kände närhet till gruppen.

En konstnär är sällan bunden till enstaka inspirationskällor, något som också gällde för Herman. Han rörde sig fritt i konsthistorien och hämtade näring till sin konst från medeltiden fram till dagens konst. För att ändå lyfta fram några kan jag nämna: Giotto, El Greco, Rembrandt, Francisco Goya, Constant Permeke, Georges Braque och Georges Rouault. Jag nämner dessa konstnärer från olika tidpunkter för det är just sammansmältningen mellan modernismens kraftfullhet och experimentlust och det äldre måleriets eftertänksamma reflektion som gör Hermans konst så tidlös.

I porträtten var Herman en poetisk ibland romantisk skildrare som satte skönheten, då ofta hos kvinnorna, i högsätet. När han själv talade om porträttlikhet var det en "doft" av personens utseende och bakomliggande karaktär han ville fånga, inte en absolut fotografisk avbildning.

Ett annat arbete som också tydligt visar hur skulpturerna skall vara en del av folkmassan är figurgruppen i Parken Zoo, hans största arbete. Det tog Herman endast två år att genomföra detta gigantiska arbete bestående av tio bronser i naturlig storlek. Att utföra så många skulpturer på så kort tid är en makalös bedrift i sig! Här får de stora underhållarna, virtuosa artisterna, samhällsbyggarna och höga potentaterna kliva ned från sina piedestaler för att beblanda sig med det folk från vilka de fått sin makt och status som artister. Bland de avbildade personerna märks Olof Palme, Tage Erlander, Louis Armstrong, Karl Gerhard, Kungen Gustav VI Adolf och också en vanlig barnfamilj.

Herman strävade efter att ge sina gestaltningar ett så enkelt formspråk som möjligt. Precis som en medeltida skulptör upplevde han sig arbeta för en menighet och då med en ödmjukhet inför betraktaren.

Men konstnären har också sin frihet och under en period under 70- talet finns flera arbeten med tydliga modernistiska förtecken och mera komplicerade formstrukturer. Några exempel på detta är: "Tornering" i Forshaga, "Sittande väktare" i Hammarö, "Stående väktare" i Gällivare och den underbara "Vindögat" i Karlstad. Den som vill kan söka efter förebilder och inspirationskällor till Hermans skulpturgärning kan man nämna namn som Carel Kneulman, Charles Despiau, Ossip Zadkine, Constantin Brancusi, Henry Moore, Jaques Lipchitz och förvisso Matisse och Picasso.

